

Акча-кредиттик көрсөткүчтөрдүн 2015-жылдын январь-сентябрь айларындагы динамикасы

2015-жылдын январь-сентябрь айларында экономиканын өсүш арымы (УСКнын алдын ала маалыматтары боюнча) 5,3 пайызды түзгөн (2014-жылдын январь-сентябрь айларында – 5,0 пайыз), “Кумтөр” алтын казып алуу ишканаларын эске албаганда, реалдуу ички дүң өнүм (ИДӨ) 3,7 пайызга (2014-жылдын январь-сентябрь айларында – 4,6 пайыз) өскөн.

Өтүп жаткан жылдын январь-сентябрь айларында инфляция 1,1 пайызды түздү, ал эми 2015-жылдын сентябрь айында жылдык туюндуруудагы инфляция 6,4 пайыз чегинде катталган (2014-жылдын январь-сентябрь айларында инфляция – 5,0 пайыз, жылдык туюндурууда – 7,4 пайыз); ЭВФтин ыкмасы боюнча¹ эсептелинген базалык инфляция 2015-жылдын январь-сентябрь айларында 5,4 пайызды, жылдык мааниде алганда 7,9 пайызды түзгөн (2014-жылдын январь-сентябрь айларында – 5,3 пайыз, жылдык мааниде – 7,9 пайыз).

АКШ долларынын сомго карата расмий курсу 2015-жылдын башталышынан бери 16,9 пайызга өсүп, 1 АКШ доллары үчүн 68,8359 сомду түзгөн (2014-жылдын январь-сентябрь айлары ичинде – 10,7 пайызга).

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде акча базасы 3,2 пайызга өсүү менен 66 558,8 млн сомго жеткен (2014-жылдын январь-сентябрь айлары ичинде – 4,9 пайызга азайган), анын ичинде жүгүртүүдөгү акча башка депозиттик корпорацияларынын камдарынын (резерв) 9,9 пайызга көбөйүүсү шартында 2,4 пайызга арткан.

Башка депозиттик корпорациялардын камдарынын жүгүртүүдөгү акчанын өсүшүнө салыштырганда озгон арымда өсүшү ошол корпорациялардын камдарынын салыштырма салмагынын көбөйүшүн шарттаган, демек, 2015-жылдын сентябрь айынын акырына карата абал боюнча акча базасынын түзүмүн төмөнкүчө чагылдырууга болот:

- жүгүртүүдөгү акчанын үлүшү 87,8 пайызды түзгөн;
- башка депозиттик корпорациялардын камдарынын үлүшү 12,2 пайыз чегинде катталган.

Депозиттик корпорациялардын камдарынын түзүмүндө милдеттүү камдар жыл башынан бери 8,8 пайызга көбөйүп, 7 281,0 млн сомду түзгөн, үстөк камдар (арылтуудан кийин) 20,3 пайызга, 847,2 млн сомго чейинки өсүшкө ээ болгон (2014-жылдын январь-сентябрь айларында милдеттүү камдар 11,1 пайызга өскөн, ал эми үстөк камдар 31,4 пайызга көбөйгөн).

Акча базасынын өсүшү Өкмөттүн операциялары менен шартталган, алар жыл башынан бери аны 10,2 млрд сомго көбөйткөн. Улуттук банктын операциялары тескерисинче, акча базасын 8,1 млрд сомго кыскарткан.

2015-жылдын январь-сентябрь айларында акча базасына эң башкысы, Улуттук банктын төмөнкү операциялары таасир эткен:

- валюта интервенциялары акча базасын 10,8 млрд сомго азайткан;
- кредиттик аукциондор – январь-сентябрь айлары ичинде берилген каражаттардын дүң көлөмү 1,5 млрд сомду түзгөн;
- ички рынокто 0,4 млрд сомго алтын сатылып алынган.

Улуттук банк ошондой эле, ушул мезгил ичинде арылтуу операцияларын (ачык рынокто операциялар жана “овернайт” депозиттери) ишке ашырган: алардын орточо күндүк көлөмү 2,3 млрд сом чегинде катталган.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде таза чет өлкө активдери 7,2 пайызга (же 7 570,6 млн сомго) көбөйгөн, бул эң башкысы, таза эл аралык камдардын 7 474,2 млн сомго өсүшүнүн эсебинен жүргөн. Таза эл аралык камдардын өсүшүнө негизги салымды алтын кенин казып алуудан акча каражаттарынын түшүүсү, ошондой эле мамлекеттик бюджетти колдоо үчүн сунушталган кредиттер жана гранттар кошкон.

Дүң эл аралык камдар 2015-жылдын январь-сентябрь айларында доллар эквивалентинде 161,0 млн АКШ долларына азайып 1 797,6 млн долларын түзгөн.

Кароого алынган мезгил ичинде таза ички активдер 13,6 пайызга же 15 483,7 млн сомго азайган (өткөн жылдын ушул эле мезгилинде ал 33,6 пайызга азайган эле). Башка статьялардын

¹ Жалпы инфляциядан азык-түлүк товарлары, электр энергиясы, газ жана отундун башка түрлөрү алынып салынат.

4 371,3 млн сомго азайуусу, Россия-Кыргыз өнүктүрүү фондусунун 2 224,4 млн сом өлчөмүндө операцияларды жүзөгө ашыруусунан улам башка финансы мекемелер алдында милдеттемелердин көбөйүүсү, ошондой эле валюта курсунун жана баалуу металлга баанын өзгөрүшүнөн улам чет өлкө валютасындагы активдерди жана алтынды кайра баалоого байланыштуу капитал эсебинин 742,4 млн сомго көбөйүшү таза ички активдердин төмөндөшүнө негизги салым кошкон. Таза ички активдеринин өсүшүнө ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери боюнча милдеттемелердин 2 379,5 млн сомго азайышы таасир эткен.

Акча топтомдорунун өзгөрүүсү

Банктардан тышкаркы нак акчадан жана улуттук валютадагы¹ депозиттерден турган *М2акча топтому* 2015-жылдын январь-сентябрь айларында 1,5 пайызга азайып, 81 119,5 млн сомду түзгөн (2014-жылдын январь-сентябрь айлары ичинде – 5,4 пайызга төмөндөгөн).

Кеңири мааниде колдонулуучу М2Х акча массасы ушул мезгил ичинде 9,0 пайызга көбөйүп, 135 694,9 млн сом чегинде катталган, бул эң башкысы, башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин 12,7 пайызга, 81 859,7 млн сомго өсүшү менен шартталган (2014-жылдын январь-сентябрында М2Х 2,1 пайызга көбөйгөн эле).

М2Х акча массасынын түзүмүн төмөнкүчө чагылдырууга болот:

- банктардан тышкаркы нак акча үлүшү – 39,7 пайыз (2014-жылдын 1-октябрына карата – 46,9 пайыз);
- улуттук валютадагы депозиттердин үлүшү – 20,1 пайыз (2014-жылдын 1-октябрына карата – 22,4 пайыз);
- чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү – 40,2 пайыз (2014-жылдын 1-октябрына карата – 30,2 пайыз).

Чет өлкө валютасындагы депозиттер 29,5 пайызга өсүп, 54 575,4 млн сомду түзгөн, алмашуу курсунун таасирин эске албаганда – 11,5 пайызга өскөн, улуттук валютадагы депозиттер 10,5 пайызга, 27 284,3 млн сомго чейин кыскарган. Натыйжада, депозиттердин жалпы көлөмү 2015-жылдын январь-сентябрь айлар ичинде 12,7 пайызга өсүп, 81 859,7 млн сомду түзгөн (2014-жылдын январь-сентябрь айлары ичинде – 11,0 пайызга өскөн).

Өзүндө М2Хти камтыган депозиттердин долларлашуу деңгээли 2015-жылдын сентябрь айынын акырына карата 66,7 пайызды түзүп, жыл башындагы деңгээлге салыштырганда 8,7 пайыздык пунктка көбөйгөн.

*Экономикага кредит*² кароого алынып жаткан мезгил ичинде 16,4 пайызга өсүп, 95 589,7 млн сомду түзгөн, ал эми алмашуу курсунун таасирин эске албаганда – ал 7,2 пайызга өскөн (2014-жылдын январь-сентябрь айларында экономикага кредит, тиешелүүлүгүнө жараша 31,6 жана 24,9 пайызга өскөн).

Өтүп жаткан жылдын январь-сентябрь айларында банк тутумунун таза чет өлкө активдери 8 146,2 млн сомго (7,5 пайызга) көбөйүп, 116 735,8 млн сомду (өткөн жылдын ушул эле мезгилинде – 1,3 пайызды) түзгөн.

Жылдын сентябрь айынын акырына карата банк тутумунун таза ички активдери 18 959,1 млн сомду түзүп, 3 004,3 млн сомго же 18,8 пайызга (өткөн жылдын ушул эле мезгилинде – 7,1 пайызга) көбөйгөн.

Ушул жылдын сентябрь айынын акырында эсептик чен Улуттук банк Башкармасынын чечимине ылайык, 10,00 пайыз деңгээлде белгиленген (201-жылдын август айынын акырына карата белгиленген деңгээлге салыштырганда +200 б.п. өзгөрүүсүз калган). Ушуга байланыштуу, кредиттери жана “овернайт” депозиттери боюнча пайыздык чектин жогорку

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери

² Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдарга, юридикалык жактарга жана башка финансы-кредит мекемелерине кредиттер.

жана төмөнкү чендери тиешелүүлүгүнө жараша 12,00 жана 4,00 деңгээлинде белгиленген (тиешелүүлүгүнө жараша +100 жана +200 б.п.).

Сентябрь айынын акырына карата жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталар кирешелүүлүгү 9,67 пайызды түзгөн. Банктар аралык кредит рыногунда ушул мезгил ичинде ишке ашырылган репо операциялар боюнча орточо салмактанып алынган чен эсептик ченден төмөн болуу менен, 6,48 пайыз чегинде катталган.

Финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөгөн M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча мультипликатору 2015-жылдын 1-октябрына карата 2,039ду, M2 мультипликаторунуку – 1,219ду түзгөн (2014-жылдын 1-октябрына карата – тиешелүүлүгүнө жараша 1,773 жана 1,237).

Сентябрь айынын акырына карата M2X акча топтому боюнча эсептелинген экономиканы монетизациялоо коэффициенти 29,38 пайызды, M2 акча топтому боюнча – 18,6 пайызды түзгөн (2014-жылдын сентябрь айынын акырына карата – тиешелүүлүгүнө жараша 31,82 жана 23,1 пайыз).

Акча жүгүртүү ылдамдыгы

Акча жүгүртүү ылдамдыгы жылдын баш жагындагы деңгээлге салыштырганда 0,14кө көбөйүп, сентябрь айынын акырына карата 3,4тү түзгөн (M2X боюнча). Бул номиналдык ички дүң өнүмдүн экономикадагы акча массасынын көлөмүнүн көбөйүү арымына салыштырганда озгон арымда өсүшү менен шартталган.

Улуттук банктын кассасына 2015-жылдын январь-сентябрь айларында 43 387,8 млн сом келип түшкөн, бул 2014-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 11 066,1 млн сомго же 20,3 пайызга аз, ал эми берүүлөр 5 289,4 млн сомго же 10,6 пайызга азайып, 44 737,5 млн сом чегинде катталган.

Коммерциялык банктардын кассаларына январь-сентябрь айлары ичинде 743 283,4 млн сом түшкөн, өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда ал 21 319,2 млн сомго же 2,9 пайызга көбөйгөн. Ал эми берүүлөр 25 999,2 млн сомго же 3,6 пайызга көбөйүп, 746 846,6 млн сомду түзгөн.

Төлөм системасында ушул мезгил ичинде финансылык тобокелдик минималдуу деңгээлде орун алган. Сентябрь айынын акырына карата айлануу коэффициенти 0,34, ликвиддүүлүк коэффициенти – 2,98ди түзгөн.